

A nemzetiségi kérdésről.

Írta: BARABÁS ENDRE.

Mai, sajátos fejlődést mutató nemzetiségi kérdéseinket, a már kimúlt, vagy kimúló félben levő egységes osztrák monarchia eszméje rajongóinak köszönhetjük. Ezek ugyanis a német jellegben egységesnek tervezett nagy osztrák császárság eszméjét alkalmasnak vélték arra, hogy a legkülönbözőbb fajú és történelmi múlttal bíró népeket *egy* egységes birodalomba egyesítsék. Így került azután az ezer éves magyar nemzet is abba a malomba, mely hivatva volt az egységes osztrák császári eszme elegyített búzáját tiszta búzalisztté őrlni. Ma már bizonyossággal megállapíthatjuk, hogy az őrlés nem sikerült, nemcsak a magyar nemzetet, hanem a kisebb népeket illetőleg sem.

A nagy osztrák politika volt az a molnárkéz, mely a megőrlődni nem akaró magyar nemzetet, a szintén megőrlődni nem akaró néptörzsek hitegetésével igyekezett a malomkövek közé kényszeríteni. Az egységes osztrák-császári eszme azóta formailag egészen, sőt talán tartalmilag is megváltozott, s ma talán a legmagasabb körökben is teljesen kialakult meggyőződés, hogy egy egységes magyar nemzet volna legbiztosabb támasza a Habsburg uralomnak.

Az egységes osztrák monarchia eszméjével való kísérletezés oltotta a magyar nemzet testébe azt a baktériumot, mely a nemzetiségi kérdés mérgét termelte abban. Az egységes és nemzeti magyar állam testében azelőtt nem voltak nemzetiségek, amit *államunk ősi neve is bizonyít, melyet a magyar nemzet adott annak*. Csak újabban terjedt el egyesek rossz-hiszemű s mások jóhiszemű gyakorlata révén, hogy *az idegen néven megjelölt Magyarország* (Ungaria, Ungarn, Hon-

grie stb.) *nem olyan név többé, mely a magyar nemzet nevé-
től származik.* így csempészték be nemzetiségeink az idegen
nyelvek szókincsébe *a föderalisticus ízü maghiar, magtár,
madjar stb. új műszavakat,* melyeket egyes együgyű magya-
rok a nemzetiségek és »lojális« idegenek részéről még gyön-
géd figyelemnek is hajlandók minősíteni, s e révén már az
újabb idegen nyelvű tankönyveink is terjesztik az új födera-
listikus terminológiát. Bizonyára a németek is megköszönnék
nekünk, ha – tekintettel Németországnak nem teljesen egy-
séges német voltára – így kezdenék magyarul írni: »*Német-
ország* lakosságát a *deutsch*, polszki és *français* népek alkot-
ják«. Pedig így járnak el azok a németek, akik *Ungam*-ban
madjareu-eket és *deutsch*-okat stb. különböztetnek meg.

Ha valamely államban, melynek testébe hódítás révén
történelmi múlttal bíró népek is kapcsolattak be (példa Né-
metország), nemzetiségi kérdés alakul ki, azon nem is cso-
dálkozhatunk; de hogy nálunk hódítások nélkül is kialakult a
nemzetiségi kérdés, annak oka csakis a nemzeti öntudat idő-
leges gyöngülésében és illetéktelen tényezők érvényesülésében
kereshető.

Különben bármiféle tényezők okozták is a magyar nem-
zet nemzetiségi kérdéseit, megnyugtathat az a tudat, hogy
nincs Európának egyetlen állama sem, melynek nem volt,
vagy ne volna most is nemzetiségi kérdése. Találunk álla-
mokat, melyekben a kérdés megoldása folyamatban van, sőt
a megoldásnak egyik módja éppen szemünk előtt érvénye-
sül – a török állam felosztásával.

A nemzetiségi kérdésekkel való bajlódás tehát nem ma-
gyar különlegesség, amint talán sokan hiszik. Azért a meg-
oldási módoknak is egész sorozata áll rendelkezésünkre, me-
lyek között válogathatunk tetszés szerint, körülményeink figye-
lembevételével. Utánozhatjuk a magunk módja szerint, az
angolok eljárását az ír-kérdéssel szemben, követhetjük a
német módszert, melyet azok az elzászi, a lengyel és dán
kérdés megoldásához fogadtak el; ott van továbbá az osztrák
nemzetiségi politika, melynek hatásait igen közélről szemlél-
hetjük, de nem megvetendő tanulságot nyújtanak a szoms-
zédos Romániának csaknem megoldottnak tekinthető mold-
vai magyar nemzetiségi kérdése is, nem is szólva a török-

országi nemzetiségi kérdések megoldási módjáról, mely olyan tragikus sorsba juttatta Törökországot.

A hazai nemzetiségi kérdések kezelési módja macában álló az egész világon, mely az egységes magyar nemzeti állam kialakulására nézve semmi kecsegtető reményt nem nyújt. Mert abban körülbelül már megegyezhetünk, hogy az eddigi különlegesen magyar nemzetiségi politika, a magyar nemzet szempontjából már a csőd felé halad, s ha hamarjában nem akad olyan politikusunk, aki bátor elszántsággal kezébe vegye a Deák Ferencz-féle rosszul begombolt mellény kigombolásának és újra, de jól begombolásának kérdését: a magyar nemzeti állam kialakulása, igazán csak álom fog maradni.

Azokkal az elméleti sociologusokkal és nemzetiségi politikusokkal könnyen leszámolhatunk, akik az emberi továbbfejlődésről szóló elméletüket arra alapítják, hogy megtagadják a külön nemzetek létjogosultságát, s a legkülönbözőbb és ellentétes érdekek korlátlan érvényesülésének jogosultságát hirdetik. Ezek az elméletek lehetnek nagyon szépek és kívánatosak is, de abba, hogy mi magyarok szolgáljunk a kísérlet eszköze gyanánt aligha tudnánk belenyugodni.

A népek és nemzetek egész sora olvadóit be már más népekbe és nemzetekbe az idők rendjén, s mégis a nemzetek versengése, sohasem volt oly élénk, mint napjainkban. A Scotus Viatorok azért írhatnak rólunk amennyit csak akarnak, amíg saját hazájuk népeket és nemzeteket, sőt világrészeket hajt angol rabigába. A németek mű-elszörnyűködésétől sem volna szabad megijednünk, amíg hazájuk területén a francia, dán és lengyel népek a német vasököl alatt kénytelenek meglapulni. Legcsodálatosabb azonban az, hogy a románok mű-jajveszékeltése is hatással van magatartásunkra, akiknek hazájában odaszakadt magyar véreink oly brutális agyonnyomásnak vannak kitéve, hogy még a kevésbé kényes izlésű románok is kénytelenek idevonatkozó tervszerű munkájukat *letagadni* a világ előtt. A hazai és külföldi elméleti sociologusok eszményi nemzetiségi politikáját tehát bármennyire nagyrabecsüljük is, de eszméjük gyakorlati megvalósításához csak majd *a többi nemzetek után* kívánunk hozzáfogni.

A valóság ma. az, hogy minden nemzet, mely energiát érez magában, nemzeti alapon kívánja az emberiség továbbfejlődését szolgálni, s e célból hatalmi körén belül nem tűri meg a másfajta nemzeti érdekek érvényesülését, melyek úgyis az egy irányban érvényesülni akaró nemzeti erő szétforgácsolását és cél nélküli lekötését eredményeznék, a mi az emberiségnek sem válnék hasznára. Amely tényezők és körülmények a kisebb államban, a családban érvényesülnek a család szellemi és anyagi felvirágzása és fenmaradása tekintetében: nagyban, a nagy családban, az államban is ugyanazon tényezők és céltudatosan előidézett körülmények érvényesülnek az állami jólétének és virágzásának előidézésében. A családfő fegyelmezési módja talán fájdalmat is okoz az egyes családtagnak, de előnyére szolgál az egész családnak s így az állam vagy nemzet egyes részeinek megrendszabályozása és korlátok közé szorítása is csak legfeljebb a szenvedő félre járhat hátránnyal, de elősegíti az egész boldogulását. Az egész egyes részeinek túlfejlődése megbéníthatja az egész működőképességét, míg az egész egységes munkája, a részeknek nem pusztulását, hanem legfeljebb harmonikus munkára való kényszerítést idézi elő.

A hazai nemzetiségi kérdések felállítása annak idejében külső hatalmi tényezők hatására sikerült, a saját érdekeink ellen, azonban mi akkor vétettünk nagyot, amikor ezt a természetellenes folyamatot továbbra is elismertük és fentartottuk. Emberségesen érző és sokat szenvedett közvetlen elődeink azt hitték és remélték, hogy a család tékozló gyermekei majd csak jobb belátásra jutnak maguktól is, s azért nem zabolázták meg a rakoncátlanokot, ma pedig már alig bírunk velők, sőt egyesek már egyenesen a család felbomlását siettetik elbizakodottságukban, bízva a családon kívül álló rokonok – támogatásában.

A ma már általánosan elfogadott nevelési rendszer mellett is, a család romlására törő gyermek szükség esetén szigorú fegyelmezésben s még súlyosabb esetben, úgynevezett javító-nevelésben részesül, de a gonosz indulatokat okvetlenül megfékezik. Es ki merné tagadni, hogy az állami élet zavartalan fejlődése is megkívánja a szigorúbb eszközöket azokkal szemben, akik az egyetemes fejlődést szándékosan megakasz-

tani, avagy az állami érdekekkel ellentétes irányba terelni akarják?!

A hazában dúló nemzetiségi kérdések között kétségtelenül az úgynevezett román nemzetiségi kérdés fejlődött legveszedelmesebb arányokban a Romániából támogatott irredentista célú állandó izgatás miatt. Bármely néven nevezhető társadalmi, közgazdasági, kulturális avagy politikai, helyi vagy -országos érdekű mozgalom esetében, egy idő óta már előre számolnunk kell azzal a mind hangosabban bevallott ellenséges célzatú mozgalommal, mely egyidejűleg a »román nép« nevében, s ennek külön érdekei védelmére indíthatni fog. Még a faji érdekeket nem is érintő, tisztán socialis irányú országos érdekmozgalmakkal szemben is ott van a nyílt követelés, hogy a tervezett socialis intézmény, amennyiben a román ajkú lakosságot is érinti, a megfelelő arányban *külön román jelleggel* ruháztassák fel.

A román ajkúak felekezeteinek érsekei és püspökei is, ha híveikhez szólnak, akár közvetlenül, akár a papok útján, mindig csak a »román faj« vagy a »román nép«, sőt nemzetről beszélnek a felekezeti vagy vallási érdekek helyett. A tanítók iskoláikban, egyesületeikben szintén hangsúlyozottan kiemelik az ország polgársága közül, az egyetemes nemzet testéből a *román fajt* és *román nemzetet*. Minden román ügyvéd kizárólagos jogot követel magának a »román nép« jogvédelmére stb. Egészen észrevétlenül alakultak meg hazánkban a kifejezetten román egyházak, román iskolák, román pénzintézetek, a román iparosok, kereskedők egyesületei, a román mezőgazdasági szövetkezetek stb. Külön csoportokban látjuk ma már a román papokat, tanítókat, ügyvédeket, orvosokat, birtokosokat, országos képviselőket, sőt néhol a közigazgatási és állami tisztviselőket is. Akarva nem akarva tehát ma már számolnunk kell a külön román országos, megyei és községi politikával, a külön román egyházi, közművelődési és közgazdasági politikával, sőt még a külön hazai román irodalommal és művészettel is.

Ez a külön »román világ« hazánk testében szemünk láttára, alig négy évtized alatt alakult meg, azzal a külön román középosztályival egyszerre, melynek tagjai a román ajkú nép tömegéből a román nyelvű és szellemű nevelés és

cultura révén kiemelkedve, váltak idegenekké a magyar műveltségre és nemzeti életre nézve.

Különben az erdélyi részeket annyira gazdátlanak tekintette és tekinti ma is Románia, hogy amiként a macedoniai koczóvlachok kulturális szükségleteiről országos törvényben mert gondoskodni, húsz év előtt az erdélyrészi külön román kulturintézményeket is *nyíltan* kezdette támogatni. Báró Bánffy Dezső változtatott annak idejében ezeken az állapotokon némileg. Románia azonban még ma is támogatja nemcsak erkölcsileg, hanem anyagilag is a hazai román propagandát, csak hogy a támogatás módja ma már nem hivatalos jellegű, bár a támogatásnak több különös formájával találkozhatunk azért ma is, még felületes szemlélet mellett is. A félhivatalos támogatásnak egyik jellegzetes módja például, ha a hazai román sajtó román állami hirdetések után romániai általányt élvez. Ily úton tájékozódnak azután a havasi falvak pópái havonta, esetleg többször is, hogy milyen a Román Nemzeti Bank havi mérlege, hogy a román államvasutaknak milyen beszerzésekre van szüksége, hogy a román hadsereg mennyi gombot, tarsolyt, kardot, puskát stb. kivan beszerezni.

Tudvalevőleg Románia pénzügyi viszonyai sem valami rózsásak, de amikor a Balkán háborúk miatt itthon is pénzszűke mutatkozott, a hazai román pénzügyi intézetek támogatására mégis tudott Románia tíz millió frankot juttatni, melynek révén ezen időtáiban az erdélyi részekben csakis a román bankok útján lehetett birtokot vásárolni. így került azután a hunyadmegyei Berivoy-féle birtok is a Kenyérmezőn MIHU JÁNOS román birtokos kezére, holott állítólag az állam már régóta meg akarta szerezni – telepítési célra. Már fel sem tűnik nekünk az a sűrű érintkezés, melyet a hazai román középosztály vezetői tartanak fenn Románia közgazdasági és politikai köreivel s ennek tulajdonítandó az is, hogy románjaink panaszaikról legtöbbször Bukarest-Bécsen át értesülnek Budapesten.

A *külön román világ* különösen az erdélyi részekben, a románoktól annyit emlegetett *Peste Hotárban*, *Transsilvániában*, vagy még egyszerűbben »*a hegyeken túl*« indult virágzásnak. E területet sikerült a románoknak annyi, tisztán a

külön román érdekeket szolgáló intézménnyel behálózni hogy a dunamenti román már büszkén tekint Transsilvániára.

A románok – részérői annak idejében annyit gyalázott Apponyi-féle iskolai törvény daczára is, 1911-ben az erdélyi részekben 1.184 magyar tannyelvű népiskolával szemben, 1.284 román nyelvű népiskola terjesztette a *román kulturát* magyar állami támogatással. Sőt már odáig merészkedtek a románok a magyar nyelv iránti gyűlöletükkel, hogy a nagy-szebeni gör. kel. érsekség szentszéke valósággal üldözőbe vette azokat a gör. kel. hitfelekezeti tanítókat, akik iskoláikban a magyar nyelv tanítását komolyan vették. *Az államtól* egyházi tanfelügyelet czélokra nyújtott segélyből kinevezett román tanfelügyelő javaslatára a tanítói egyesületeket egyszerűen feloszlatta, mert azokon a tanítók többször foglalkoztak a magyar nyelv sikeres tanításának módszerével. A tanítói egyesületek helyébe, teljesen *romániai mintára*, központilag szervezett és kormányzott tanítói értekezleti körök gyűlésein 1912-ben oktatta ki az elnöklést végző szentszéki képviselő tanítókat, hogy a gör. kel. felekezeti iskolákban magyarul semmit sem szabad tanítani, mert ezekben a magyar nyelv még párhuzamosan sem egyenlő értékű a román nyelvvel, hanem egyszerűen csak amolyan tantárgy.

Egyenesen bámulatraméltónak mondható a románság iskolánkívüli culturpolitikai szervezete. A Nagyszebenben székelő »Astra« (román közművelődési egyesület) egymaga olyan kiterjedt szervezettel bír, hogy ahhoz hasonlót egyetlen magyar közművelődési egyesület sem mutathat fel. Így az 1911. év végén már 67 fiókja volt, melyek alá további 274, úgynevezett *culturaiis ügynökség* és 442 népkönyvtár tartozott. A magyar közvélemény azonban ezen román szervezet működéséről alig is vesz tudomást, mert nem üt zajt, hanem csendben végzi a magyar nemzeti érdekek aláaknázását.

A culturaiis ügynökség intézményét még nem is ismerik a magyar közművelődési egyesületek s ezért nem is tudnak a nép rétegébe olyan mélyen behatolni, mint teheti ezt az Astra. Amely községben vagy községcsoportban az Astiának legalább négy tagja akad, ott már szervezhető a culturaiis ügynökség, melynek vezető tagjai azután szinte korlátlan hatal-

mat nyernek a nép fölött, ők lévén egyúttal a román pénzügyintézetek »bizalmi« emberei is, ami nemcsak tekintélyt ad nekik a nép előtt, hanem busás jövedelmet is biztosít számukra. Minden váltó a kezükön megy át, sőt a nép még a betéteit is csak a bizalmi férfiak utalványára veheti föl, ami a betét biztonságát is jelenti a nép előtt.

Az Astra-fiókok és ügynökségek azonban mindinkább fokozódó jelentőségű román közművelődési munkát is fejtenek ki. Az 1911. évben 733 népszerű előadást is tartottak (276-tal többet mint előző évben) 250.000 hallgató előtt. Jellemző, hogy ebben a munkában a 271 előadó között 101 pópa szorgoskodott. Az Astra-központ ezenkívül az utóbbi években gazdasági vándorelőadói állást is szervezett. Ez az előadó azután Astra költségén állandó propagandát fejt ki a tisztára román jellegű falusi szövetkezetek érdekében, óva intve a szövetkezésre hajló román kisgazdákat, nehogy valamelyik magyar szövetkezeti központ kötelékébe álljanak.

Legnagyobb sikerét az Astrának az utóbbi években a nép számára szerkesztett és kiadott Bibliotéka Poporálá-va érte el. A közművelődési ügynökségek körül csoportosítja ugyanis az Astra, az évi két korina tagdíjat fizető, úgynevezett segítő tagjait, akiket e csekély évi díjért egyenként, havonta megjelenő népies füzettel és évente egy Astra-naptárral lát el. Az 1911. évben már 110.479 népies román nyelvű füzetet juttatott így az Astra a nép kezére, tizezeröttszáz segítő tagja után. Jelentékeny propagandát tud kifejteni továbbá az Astra, a szintén általa kiadott Bibliotéka Tineretului (Ifjúsági könyvtár) útján is, melylyel a tanuló ifjúságot látja el román szellemi táplálékkal, az 1911. évfolyamán 12.000 példányt juttatva ebből is a fiatalság kezébe.

Az Astra-központ sürgetésére az 1911. év folyamán 18 fiók rendezett területén analfabéta tanfolyamot, nem nagy eredménnyel ugyan, de mégis 430 felnőt tette le a vizsgálatot a román írás- és olvasásból.

Az Astra jövődő munkásságát jó részben arra akarja fordítani, hogy a románlakta falusi szövetkezeti intézményekkel hálózza be, s így elszigetelje a románajkú lakosságot a magyarokkal való szövetkezeti érintkezéstől is. E propaganda költségeire az oroszországi Stroescu Vasile milliomos bojár

ötvenezer koronát bocsátott az Astra rendelkezésére, kérve, hogy ezt a román mozgalmat ezután is szívesen támogattja anyagilag.

Itt kell megemlékeznünk arról a már évek óta fennálló politikai actióról, melyeknek célja »román nemzeti« olvasmányokkal ellátni a magyarsággal érintkező, vagy annak tömegében szigetként jelentkező román lakosságot. Ezt a román nemzeti olvasmányt a »román nemzeti párt« nyújtja közvetlenül a Poporul Român című heti néplapja útján, melyből néhány száz példányi ingyen juttat a »veszélyeztetett« falvaknak. Az ingyen példányok árát azonban a nagylelkű adakozók adják össze, akik között évente ott szerepelnek a romániai Kultur Liga és fiókjai is. Ilyen módon az 1912. évben egy román kimutatás szerint 1200 példány járt ingyen a kijelölt címekre a Poporul Roman-ból.

Végezetül mintegy összehasonlításként, itt közlök a Magyarországon és Románián kívül élő románok kulturális életére vonatkozólag néhány adatot a nagyszzebeni gör. kel. érseki tanügyi előadó nyomán.

Az 1775-ben Moldovából Ausztriához kapcsolt Bukovinában, tehát tényleg ősi román földön, 476 népiskola közül ma mindössze 162 a román tannyelvű, természetesen a német nyelv alapos, komoly tanításával kapcsolatban. Az iskolákat a politikai községek tartják fenn, s így ezek ott nem is »román nemzeti« intézmények, mint nálunk, az egyházak autonómiája védelme alatt. Az 1801 tanító közül csak 717 román származású, akik kivétel nélkül a czernovitzi német tannyelvű képzőben nyerték képesítésüket.

Az orosz Beszarábiában állítólag két millió román él. E tartományt egyik részében 1812-ben és másik részében 1877-ben vette el Romániától Oroszország. A román uralom ideje alatt Beszarábiában két román gymnasium és 125 népiskola állott fenn. Ezen orosz tartományban 1890-ben 13 gymnasium és 586 népiskola volt, köztük 27 német és tíz bulgár tannyelvvel, de román tannyelvvel egy sem. Különben ezen ősi román területen a román nyelv sem a templomban, sem az iskolákban fel nem csendül, akárcsak a magyar nyelv a romániai (etelközi) magyar falvak templomaiban és iskoláiban!

Bulgáriában, a Dunamentén 100 ezer román él s ezek

részére három elemi iskola és egy kereskedelmi iskola áll fenn, ezen utóbbi Sofiában.

Szerbiában szintén a Dunamentén 300 ezer román él, s 1870-ig ezeknek nyelve volt az egyházakban a liturgikus nyelv és az iskolákban a tanítá nyelv. Azóta azonban a román nyelv teljesen kiszorított a templomokból és népiskolákból s már csak a család körében türetek meg. A román gyermekek tanítói nem is értenek azok nyelvén, akárcsak a romániai magyar faivak tanítói.

Törökországban, főleg Macedoniában egy fél milliónyi román él, s ezek részére 106 népiskola, egy gymnasium, két kereskedelmi iskola és egy tanítónőképző áll fenn, román tannyelvvel, mely mellett *komolyan* tanítani kellett a török állami nyelvet is. Ezen iskolák fentartására Románia évente közel egy millió frankot fordított s egyúttal az iskolák felügyeletét is saját közegeivel végeztette.

Még található mintegy kétezer román él Istria-félszigeten is, ezeknek azonban csekély számukra való tekintetből is, nincs semmi román kulturális intézményük.

Összehasonlítva a Magyarországon élő románok »nemzeti életét« a más államok területén élőkével »a román nemzeti« cultura szempontjából, magyarázza meg, aki tudja, hogy mi-féle okuk lehet a románoknak azokra a vakmerő rágalmakra, melyekkel Magyarországot elhalmazták az utóbbi évtizedek alatt itthon és Európa előtt: hacsak az nem, hogyha szép szerével annyi autonóm jogú »román nemzeti« erősséget szerezhettek meg, erőszak révén talán még többet is kicsikarhatnak. Más országokban pedig, ahol ingyen semmihez sem jutottak hozzá, sőt amijök volt azt is elvették tőlük, ott az erőszakhoz sem mertek és nem mernek nyúlni!

A hazai román-kérdésnek kicsinybevevésének még keservesen megadhatjuk az árát, ha elég korán romániai, orosz, avagy porosz mintára a legnagyobb erélyvel elejét nem vesszük a nemzeti veszedelem továbbfejlődésének. Már beláthatta Magyarországnak minden, a nemzetiségi kérdés iránt érdeklődő politikusa, hogy a román kérdés többé sem nem kulturális, sem nem sociális kérdés, hanem egyszerűen *hatalmi kérdés*.

A románok egyénenként kerülhetnek akár kedvezőbb helyzetbe is kulturális avagy sociális tekintetben, mint egyé-

nileg velük egyenlő értékű magyar polgártársaik: kielégítve sohasem lesznek addig, amíg Magyarország testéből ki nem válhat a közjogi értelemben is vett *külön román test*. A forma egyelőre mellékes, a fő csak az, hogy legalább Erdély területe külön román közjogi területnek minősíthessék előbb, vagy utóbb.

Az az eszköz és mód, melylyel románjaink politikai vezetői erőszakolták ezen eszme megvalósulását, burkolt formájában is olyan brutális és a nyilvánvaló rágalmak miatt annyira vakmerő volt, hogy komolyan venni a kitűzött »célzt«, józan észszel eddig alig is lehetett. Inkább csak egyes románok beteges hatalmi mámorának, avagy politikai zsarolási vágyának lehetett minősíteni a »román nemzeti követeléseket, aminek következtében az egész román kérdés többé-kevésbé csak közigazgatási, vagy igazságszolgáltatási feladatnak volt minősíthető. Ebből a felfogásból azonban már alighanem teljesen kiábrándultak azok is, akik a »vezető román« politikussal barátságos megbeszéléseket folytattak – »a román nemzet« kívánságai felől.

Csak a vak nem látja, hogy a »román nemzet« kizárólagos egyházi és világi képviselői az ország mai közjogi beosztása mellett egy dolgot feltétlenül nem akarnak: a magyar és román lakosság békés együttélését, összeforradását a magyar nemzeti eszmében. A román nemzeti párt melynek tekintélyét az összes román egyházi főhatóságok is elismerték politikai téren, két év óta már egészen nyíltan hirdeti és követeli a teljes elszigetelődést a magyar lakosságtól és minden általános érdekű magyar intézménytől. A magyar csárdás végignézése egy románra nézve, már a külön román társadalom bojkottját vonhatja maga után; a magyar szöveggel is elénekelt dal pedig a román énekes-egyesület felbomlását idézi elő.

Ma már odáig fejlődtek a dolgok, a román kérdést illetőleg, hogy a román lakosság tömegében, felülről lefelé terjedőleg, a magyar közvéleménytől még el sem képzelt vastag rétegben, kitörülhetetlen legfőbb vágyként Erdély román autonómiája ejtette rabul a lelkeket. Minden országos intézkedés mely a román álmak körét csak látszólag is zavarja, óriási román tömegeket tud izgalomba hozni.

A hajdúdorogi gör. kath. püspökség felállítása számtalan román tiltakozó népgyűlést hozott össze, közte a gyulafehérvárit, hol közel harmincezer román »kiküldött« tiltakozott elkeseredetten a román hivek és egyházak elmagyarosítási szándéka ellen. A román püspöki kar, értekezleteivel és hivatalos sajtója, a balázsfalvi Unirea útján hónapokon keresztül tartotta izgalomban a már-már lecsendesülő népkedélyt. A püspöki kar még Rádu püspököt is el merte küldeni Rómába - tiltakozni, s nem rajta múltott, hogy a bukaresti érsekkel, Neizhamerrel karöltve vissza nem vonatták a vonatkozó pápai bullát. És miért? Mert a román püspökségek alól felszabadított 70 község 72 715 gör. katolikus hívője között 35.420 lélek *csakis* magyarul tudott, míg a csakis románul tudóké mindössze 14.218 hívőt tett ki. Ezeket az adatokat a román püspökök éppen úgy tudták akkor is, mikor Rádu püspököt Rómába küldötték, hiszen a nagyváradi és a balázsfalvi egyházmegyék évkönyveiből valók, s mégis volt bátorságuk román egyházi kormányzás alatt tartani Magyarországon 30 olyan egyházközséget, melyekben egyetlen hívő sem tudott románul és amikor az általuk nyújtani nem akart természetes lelki gondozással mást mert a magyar állam és római pápa megbízni, képeseknek mutatkoztak a legelkeseredettebb ellenállást kifejteni, melytől hónapokon át visszhangzott még a szomszédos Románia is. Ma már a legkétségbeesettebb fogvicsorogatóssal tekintenek minden magyar életnyilvánulásra, mely a szerintök román területen észlelhető, de ha erejük lesz hozzá, majd más eszközöktől sem fognak visszariadni.

A Petőfi szerepére vágyó Goga Oktávián román politikusköltő és a nagyszebeni »Astra« titkára már megszerkesztette a *békés idők*re szóló »román nemzeti követelések« pontozatait is, számszerint 17-et, melyeket lapjában, a Nagyszebenben megjelenő *Luceafarulban* közre is bocsátott, anélkül, hogy *akadt volna egyetlen* úgynevezett *hazafias román* az egész országban, aki a legalább is szertelenségnek látszó s a minimális román jogokat magukban foglaló »dákoromán« pontok ellen felszólalni mert, vagy akart volna is.

Íme egy kis ízelet a »román pontok«-ból, melyek a Magyarországon élő románajkú lakosságnak még mindig csak a »minimális jogait« foglalják magukban:

1. A magyar állam tartson föl barátságos viszonyt Romániával s ennek igazolására szüntessen be minden tilalmat és rendeletet, melyek a két államban élő románság kulturális egyesülését megakadályozzák. A romániai sajtótermékek akadálytalanul engedtesse be az ország területére s a romániai színtársulatok, felolvasók, művészek stb. minden névvel nevezhető korlátozás nélkül járhassanak át Magyarországba.

2. A Romániával kötött szerződések külön kedvezményeket biztosítsanak a határmentén lakó román lakosságnak.

3. A honvédségnél az oktatási nyelv a román legyen s a katonai bíraskodásnál is ismertessék el a román nyelv joga.

4. A románság államalkotó, közjogi tényezőnek tekintessék.

5. A törvényhozás mindkét házában a románság számarányának megfelelően legyen képviselve.

8. A nemzetiségek egyenjogúsága külön törvényben biztosítható.

9. Az állam egyezzen bele új román püspökségek felállításába. Az új püspökséghez csatolt román községek visszaadandók a román püspökségeknek. Az egyházak belső kormányzása költségeire elegendő anyagi támogatást nyújtson. A vallás- és közoktatásügyi ministeriumban külön román, osztiály állíttassák fel, román osztályfővel és hivatalnokokkal.

10. Az egyetemeken meglevő román irodalmi tanszékek mellett még román történelmi tanszékek is állíttassanak fel. *Az összes román egyetemi tanárokat a nagyszebeni Astra ajánlatára nevezze ki a minister.* A külön román diák egyesületeket az állam anyagilag támogassa. Román gimnasiunokat állítson fel az állam, melyekben minden tárgy románul taníttassék s addig is a nagyszebeni és lugosi állami főgymnasiumok román liceumokká alakítandók át. Az Apponyi-féle törvény törültesse el s a románlakta vidékeken csakis román tanyelvű népiskolák lehessenek. A román tankönyveket csakis a külön közoktatásügyi ministeri szakosztály bírálná felül.

11. A gyülekezési jogot nemzetiségi alapon is biztosítsa az állam. A román culturegyleteket anyagilag is támogassa az állam s részükre portómentesség, mérsékelt vasútijegy stb. kedvezmények adandók.

13. A románok peres ügyekben a román nyelvet használhassák, román vidékeken román bírák alkalmaztassanak s a tárgyalásoknál a bíró románul tárgyaljon.

14. Román megyékben a hivatalos nyelv a román legyen, de ahol a románság kisebbségben van, ott is tiszteletben tartassék a román nyelv. A megyék nemzetiségi alapon osztassanak be s azokban a közigazgatási tisztviselők is románok legyenek.

15. 17. Román kórházak állíttassanak fel, román orvosokkal.

Különben amit Goga Oktávián költői phantasiával így összeszerkesztett mint »minimális román jogot«, nyíltan hirdeti már a magyar törvényhozás házában is a »román nemzeti« politikai párt, mely már eltudta érni, hogy az állam vezető tényezői is szóbaálljpnak vele.

Különben ez a román hatalmivágy már annyira befészkelte magát minden románajkú magyar polgár lelkébe, hogy a józanabb felfogásnak igazi hívei már nem is akadnak. Mert azok közülök, akiket a román közvélemény renegátoknak bélyegez, még ezek is csak látszólag és a *magyarok között* hívei a magyar nemzeti politikának, a látszólagos »mérsékelt román« voltuk jutalmául élvezett és még fokozni kívánt előnyök ellenében. Ha a »mérsékelt románoknak« nyújtott magyar előnyökben dúskált román nemzetiségű, volt »román-magyar« hazafiak életének utolsó szakaszát vesszük szemügyre, lehetetlen mindeniknél megdöbbenéssel nem tapasztalni, hogy mindannyian a »román nemzet«-nek haltak meg, mintha ezzel megtévelyedésükért akartak volna vezekelni. A legtöbb román nagy alapító, valamikor *nagy magyar hazafi* volt s ennek is volt köszönhető fényes anyagi helyzetük (Gozsdu, Petrán, Havas, Mocsonyi, Sulutiu, Láday, Zsiga stb.)

Mindazok, akik a magyarság társadalmi, kulturális és gazdasági életének védelmi helyzetbe való helyezkedését nem helyeslik s annak szükségét nem látják be, mert még további engedékenységgel biztosítottak hiszik a magyar és román lakosság békés együttélését az egységes magyar nemzeti eszmében kiengesztelődve: azok Magyarországon a külön román jellegű hatalom kialakulását, ha akaratlanul is, de hihetetlenül veszedelmes mértékben segítik elő.

Le kell végre számolnunk a román egyházak autonómiája-

nak, a külön román kulturának nyújtott engedmények s a külön román közgazdasági és politikai törekvések rendjén már eddig szerzett szomorú tapasztalatok után arról, hogy itt, különösen az erdélyi részekben a magyar nemzeti supremacia elnéző, kedvezményeket nyújtó eszközökkel még helyreállítható és megerősíthető. Végre is, akarva, nem akarva, ha mint magyarok itt élni akarunk s e földet politikai magyar tulajdonnak akarjuk megtartani továbbra is, rá kell szánnia magát a magyar államnak Poroszország, Románia, Szerbia, Oroszország nemzeti politikájára. Ezek nemzetiségi politikája szerint pedig minden olyan törekvést, mely a nemzeti állam kialakulásának útjában áll, a legerélyesebb eszközökkel is meg kell semmisíteni a nemzet önvédelme nevében, mert azt még sem lehet egy nemzettől kívánni, hogy önként dobja oda önmagát az erőszakos halálnak, csak azért, hogy egy más nemzet virágozzék fel sírhantján!

Az erőszakoskodást engedményekkel, alkudozással nem lehet leszerelni. Az erőszak csak a még nagyobb erő kíméletlen visszahatása előtt hajlik meg. A poseni lengyelek a porosz erőszakos telepítési politikával felvették a harcot s erre válaszul a porosz törvényhozás egy milliárd márkára emelte föl a lengyel birtokok kisajátítására rendelt alapot. Magyarországot kivéve Európa minden »művelt« államában kialakult a nézet, hogy a nemzetiségi követelődésekkel szemben alkudozásnak helye nem lehet, az állam létalapjának aláásása nélkül – és eszerint is cselekszenek – a szemünk láttára. Volna tehát bőven példa előttünk, s ha mi mégis engedékenyebbek, humánusabbak kívánunk lenni, mint a »művelt« nemzetek, azzal nem elismerést fogunk aratni, hanem csak pusztulásunkkal fogjuk igazolni – oktalan-ságunkat!

Azok, akik a politikai fergetegben idegfeszítő harcot folytatnak az ország és a nemzet közjváért, csendesebb pillanataikban sem vehetnek tudomást a határszélek felé eső 500-600 lakosú kisközségekben folyó élethalálharczról, melyet a szórványosan élő magyarság folytat az – Isten tudja honnan – erőrekapott románsággal. Az a 10-50 magyar lélek a románság tengerében mindinkább súlyosabban érzi azt az állandó nyomást, melyet rá a »román nemzet« jogán

gyakorolnak, de még panaszra is szégyenli ajkát kinyitni, annyira hihetetlennek és természetellenesnek tűnik fel előtte, hogy valaki Magyarországon csak azért szoruljon háttérbe társadalmi, kulturális, gazdasági, politikai téren, mert románnak született.

Az annyit emlegetett Erdélyben a községek 64.3%-ában, számszerint 1.473 községben, a magyarság lélekszáma nem haladja túl a 160 lelket s ennek következtében az Apponyi-féle 1907. évi t.-cz. alapján, melynek eltörlését oly rettenetes hévvel követelik a románok, *a magyar kisebbségnek nincs sem joga, sem módja gyermekét a magyar kultúrában neveltetni.* E törvény 18. §-a ugyanis azt a jogot adja a nem-magyar nyelvű felekezeti iskoláknak, hogy azok csak akkor kötelesek a magyar tanköteleseket magyar nyelven tanítani, ha számuk a húszat meghaladja, de ekkor is a közoktatásügyi miniszter a magyar nyelven való tanítást csak *elrendelheti.* Hogy mit jelent a törvénynek ez a hihetetlen intézkedése Erdély 1.473 községében szétszórta élő magyar kisebbségre, azt csak az tudhatja kellően mérlegelni, aki tudja, hogy mily elenyészően csekély számú állami iskola található a nemzetiségi vidékeken, s hogy a felekezeti nevezett, de valójában »román nemzeti népiskolák« mennyire meg vannak fertőzve az úton-útfélen jogot és érvényesülést követelő »egyetemes román kultúrától«, mely azonban falvainkban még a legtöbb helyen, a legsötétebb kulturálatlanság mezében kérkedik. Ennyi erdélyi községben a magyar kultúrának, ha véletlenül, nagy rikán nem akad egy-egy állami iskola, az Apponyi-féle törvény 18. §-a alapján még csak joga sincs bebocsátást kérni s az ott lakó magyarság törvényesen el van zárva attól, hogy a magyar cultura hatását élvezze, sőt a törvény kényszeríti rá, hogy alávesse magát a román cultura kizárólagos hatalmának.

Ali következik ebből a magát Magyarországon itthon-érizni akaró fajilag is magyar alsóbb néposztályra? Gyermekeit szeretné iskolába járattatni, de nincs magyar iskola, oláh iskolába azonban nem adja fel, mert tiltakozik ellene magyar faji öntudata is, s ezenkívül természetellenesnek is tartja, hogy Magyarországon a magyar szülő túlnyomólag állami pénzből fentartott, de »román nemzeti« szellemű oláh iskolában neveltesse gyermekét. Az az oláh faluban rekedt magyar

paraszt, a magas magyar culturpolitikát nem képes megérteni s nem is tud hosszú ideig belenyugodni, hogy gyermeke oláhnak neveltessék, inkább lemond az iskola áldásáról s gyermekének nevelését rábízza az erdőre, mezőre ... A következő pedig az, hogy a világ tovább halad, az oláhok hovavóább mind értelmesebbek lesznek, a magyar kisebbség-faji büszkeségét pedig megőrli az idő s végül – amint ez Erdélyben a magyar szórványok százaiban tapasztalható a legutóbbi tiz év alatt is, – *a büszke magyarból kicsidenként a falubeli oláhság alja keletkezik, aki végre is megtagadja magyar származását . . .*

Meglátogatva Erdélyben ezeket a magyar szórványokat, elszorul az ember lelke, látva *mint lapul meg a maroknyi magyarság az oláh »nemzeti öntudatnak« vakmerően kihívó megnyilvánulásaival szemben.* Az oláh szavaktól hemzsegő magyar nyelvét már csak a családi élet bizalmas körében használja. Olá hul köszönti és szólítja meg az utast, sőt ügyes-bajos dolgaiban is az oláh szót használja, mert így, azt hiszi, szívesebben állanak vele szóba. Egyháza is csak az oláhnak van, s így lelki ügyeit is kénytelen a pópával elintéztetni, aki oláh szó mellett kereszteli meg és temeti el.

A magyar himnusról fogalma sincs, vagy ha van is, kész veszedelem arról másnak is tudnia, hiszen az minden jóra való faluban megvetett, a román nemzet önértetét mélyen sértő nóta, de együtt kell énekelnie unos untalan a »Desteap-tete Románe«-t s a többi oláh nótákat. A magyar nemzet színeit, mint ilyent, nem ismeri, mert az óvatos közigazgatás nem akarja a »románok« érzelmeit azzal sérteni s ezért még hivatalos ünnepeken sem látható magyar zászló, míg a pópa és tanító által szentnek nyilvánított »román nemzeti színeidhez már egészen hozzá szokott . . .

A községi közigazgatás szintén sült oláh, nemcsak a nyelvét, hanem a szellemet illetőleg is. A község házán magyarul megszólalni már a »román nemzet« elleni tüntetés számába megy, de minek is erőlködjék a magyar nemzeti közösségből törvényesen kiközösített magyar, amikor maga a falu jegyzője is a (domnu Notar!) olá hul tárgyal és írja a protocolumot is. Átadja magát érthetetlen sorsának kénytelenségből, beletörődik az oláh supremátiába, mert vasmarokkal kény-

szeríti erre a magyar állam hatalmas parancsszava, s ezen felül az a »román nemzeti élet«, melytől különben sem vagyonát, sem életét, sem megélhetését nem tudhatja biztonságban egy pillanatil sem.

Hihetetlennek látszó, de a valóságban számtalanszor megtörtént, amióta a románok politikai passivitásukkal felhagytak, s erről az erős nemzetiségi kerületet képviselő országos képviselők is tudnak, hogy a szórványokban élő magyarok – az oláh jelöltre adták szavazatukat, talán felesleges is magyaráznunk, hogy nem politikai meggyőződésből, A magyar kisebbség ellen folytatott ezen román terrorizmus már odáig haladt, különösen Erdély déli megyéiben, hogy a magyar paraszt még magyar ügyvédhez sem mer fordulni, hanem csak az oláhhoz, érezve még e téren is az oláh felsőbbiséget, melynek kegyelem nélkül ki van szolgáltatva. Csak oláh könyveket és újságokat lát; a világról szóló híreit oláh újságból olvassa fel oláh gazdatársa, akinek ingyen jár a Poporulul Român. A hivatalos közölni valót neki is oláhhul adják tudtára és még a csendőr is oláhhul szól rá. Hát kívánhatunk-e ezek után magyar érzést, magyar öntudatot, abban az 1.473 erdélyi faluban szétszórtan élő és 160 lélek-nél kevesebb lelket számláló magyarságtól?!

Poroszország egyetlen német parasztot sem áldoz fel a lengyelség többsége miatt. Ennek az egyetlen németnek is otthon kell éreznie magát még a lengyelség négymilliónyi tömegében is bárhol, bármely kis faluban, mert ezt kívánja az állam és nemzet becsülete. Egyetlen porosz útkaparó gyermekéért az összes környező lengyel falvak iskoláiban a német kulturát német nyelven kell tanítani, de nem azért, mint SCHORLEMER és LENTZE porosz ministerek a legújabb telepítési hitel megszavazásakor kijelentették a porosz képviselőházban, hogy a lengyelséget elnyomják, hanem a németiség kényszerű önvédelméből kifolyólag. A porosz államkormányzatnak *szent kötelessége* – mondják, – hogy a maga részéről is megvédelmezze a németiséget a lengyelek gazdasági és nemzeti harcával szemben. Lengyel nemzeti jogokat elismerni képtelenség, mihelyt azonban a lengyelek csak individuális jogaik megőrzésére törekszenek s belenyugszanak a fennálló viszonyokba és lojális állampolgárok lesznek, a kor-

mány azt a harczot, melyet a lengyel törekvések ellen folytat, de amelyre a lengyelek kényszerítették rá, azonnal beszüntetheti; mindaddig azonban az államkormány álláspontja szerint a lengyelek elleni telepítési politikában szünet nem állhat be. A lengyelek különváltak és távortartották magukat a németektől, amit a német iparosok és kereskedők ellen indított bojkott is igazol, ezért az államnak gondoskodnia kell arról, hogy ezen Poroszországhoz került országterület porosz is maradjon. *4 porosz kormány nem akarja kiirtani a lengyeleket, hanem csak az egységes porosz állam megalakítására törekszik.* A lengyelek azonnal megkaphatják a békét, mihelyt lojális poroszokká váltak.

Ezek után hasonlítsa össze bárki is, a lengyelek között élő német és a mi oláhaink között élő magyar helyzetét! Es ne törjön ki keserű hahotában az ember, amikor a németek hányják szemünkre napról-napra, nemzetiségünkkel szemben tanúsított türelmetlen chauvinizmusunkat?!

Lássunk végül egy romániai analógiát is. Tudvalevőleg Romániában szászezeret meghaladó *magyar állampolgár* él. Ezek számára tíz év előtt magyar magániskolák keletkeztek, melyekben a tanítás anyagát, a használható tankönyveket a román kormány előzetesen is szigorúan felülbírálja; mindezek felül pedig a román nyelv megbízható komoly tanítása végett arra kötelezi az iskolafentartót, hogy *román állami képesítésű, fajlag is román* tanítókat alkalmazzanak a román tárgyak (román nyelv, földrajz, történelem) tanítására. Mivel pedig olyan magyarok is élnek Romániában, akik vagy már elvesztették magyar állampolgár jogukat, vagy pedig amúgy is régtől fogva román állampolgárok, a magyar iskolák fennmaradását ahhoz a föltételhez kötötte a román kormány, hogy ezeknek gyermekeit nem fogják felvenni, sem pedig a gör. kel. és gör. kath. magyar állampolgárok gyermekeit, akik csakis román iskolákba vehetők fel, az elmagyarosítás veszélyétől való megóvás szempontjából. E kikötések komoly ellenőrizhetése miatt, aztán az összes magyar iskolákban nyilvántartást kell vezetni a gyermekek szülőinek útleveléről. Ez a román analógia azonban nem teljes, mivel itt az idegen alattvalók iskolázásával szemben követett román eljárást említettük meg. *A teljes analógia az volna, ha a moldvai*

(régii Etelköz) magyar falvak lakosságának kulturális viszonyai! hasonlítjuk össze, az erdélyi magyarságot is már elnyomó oláhsággéval. Ebből azonban legyen elég csak annyi: *e magyar falvakban a hívek papjának, a tanítónak, a jegyzőnek és csendőrnek nem szabad magyarul tudniok; a római. kath. kathekizmusl a magyar gyermekek kizárólag csak románul tanulhatják és a magyar tankötelesek addig tartatnak vissza a népiskola első osztályában, ameddig jól meg nem tanulnak románul.*

A magyar kormányhoz és a nemzet lelkiismeretéhez, szólunk, figyelmeztetve, hogy Magyarország állandóan beteg testrészenek, Erdélynek 2.323 falusi községe közül csak 28 akad olyan, melyekben ne tudna senki magyarul, – és 1.47."» községe van olyan, melyekben egyenként százhatvan leiknél kevesebb magyar található. *Az élő magyar lelkiismeret azért ne feledje el egy pillanatra sem, hogy Erdély ezen 1.473 községében lakó magyarok magyar öntudata, a mindennapi életben boldogulásuknak egyenesen akadályos a magyar kultúrától jobban el vannak zárva és az államilag támogatott oláh cultura veszélyeinek jobban ki vannak téve, mintlv magyar honosságukat megtartva – kivándorolnának akár Romániába!!!*

Ha nem akarjuk ámitani önmagunkat, őszintén és bátratl: ki kell mondanunk, hogy minden nemzetiségi kérdés nyilil és elkeseredett harcot jelent, melyet »kölcsonös megértésel«, csak az egyik féltől származó »nagyelkűséggel« leszerelni nem lehet, legfeljebb csak a döntő csatát lehet elodázni, mialatt könnyen lehet a gyengébb félből erősebb. Ha a nemzetiségi kérdés békés eszközökkel megoldható volna, a hatalmas német nemzet bizonyára nem folyamodnék a lengyelsége: egyenesen megsemmisítő eszközökhöz. A lengyelség aránylail: csak akkora szigeteket alkot a német nemzet testében, mint a: erdélyi kétszázezernyi szászság az egész magyar nemzetében. s az mégsem tűri meg még »néprajzi érdekesség« czíme alar. sem, mint mi tesszük a szászsággal. Hiába a nemzet testére nézve éppen olyan aggodalomra okot adó a beékelődött »idegen test«, mint az egyes emberre nézve, ha testébe olyan anyag kerül, melyet sem assimilálni, sem eltávolítani nem tud. Az emberi test is vagy elgyöngül, vagy belepusztul, h idejében műtéttel nem segítenek a bajon.

A török nemzet azt hitte, hogy a testébe ékelődött »idegen testektől« a világ végéig élhet. Az eredmény szemeink előtt bontakozott ki. A német nemzet a modern felfogásnak hódolva, az erőszakkal magába vett *idegen testeket is*, a lenyelséget, francziákat, dánokat, mesterséges szerekekkel kényszeríti az assimilálódásra s amennyiben ez minden részében nem sikerül, a mesterséges kiküszöböléstől sem riad vissza. Ugyanígy tesz a román nemzet is a testében rekedt idegen testekkel: a magyarokkal, szerbekkel, bolgárokkal, törökökkel, mesterséges assimilálódásra kényszerítve azokat, nem sajnálva a külön áldozatokat sem, miként a beteg ember teszi, ha életét valamely kór megtámadta.

A természetes assimilálódás következtében már a magyar nemzet testében is sok *idegen test* felszívódott és vannak olyanok is, melyek akarva nem akarva már a természetes assimilálódás útján vannak. Egyetlen nagyobb *idegen test* van még benne, a románság, mely a nemzet testében fejlődő természetes oldó folyadékoknak ellene áll, sőt külső ráakodások és belső oszlás révén olyan arányokban kezd fejlődni, hogy maholnap a magyar nemzet testének általa megtámadott része elszakadni készül a törzstől és egy kívülálló idegen törzs vérkeringésébe törekszik bekapcsolódni.

Íme előttünk áll az erdélyi román nemzetiségi kérdés a maga rideg valóságában!

Adhatunk a magyarországi, de különösen az erdélyrészi oláhnak, akár minden csecsemőjének is titkos választói jogot, további milliókkal támogathatjuk évente külön culturáját, emelhetünk még több önkormányzati joggal felruházott »román nemzeti« erősségeket neki, az anya önfeláldozó gyöngédségével bánhatunk vele, de mindezzel ugyanazt érjük el csak, mint az a beteg ember, ki a testében élősködő baktériumokat mesterségesen is táplálja és ápolja, hogy azok majd »hálából« ne siettessék a halál beálltát. Csak a vak nem látja, hogy a magyar nemzet által, tisztán csak a hála és jobb meggyőződés reményében, az oláhságnak eddig adott minden kedvezmény és elnézés, csak a nemzet és birtoka ellen indított harci készségét növelte.

Mióta oláhjainknak nemcsak külön egyházi, kulturai, közgazdasági, lianem politikai szervezete is megalakult, azóta ez

a külön oláh politikai szervezet nyíltan hirdeti szóval és sajtójában, de igazolja cselekedettel is minden számottevő oláh ajkú polgártársunkkal szemben a »nemzeti parancsot«: Az ellenségeinktől – a magyaroktól – való erkölcsi, értelmi, társadalmi és politikai elszigetelődés elve parancsoló szükség, melytől semmi eltérést sem engedhetünk meg mindaddig, amíg vissza nem szereztük mindazon feltételeket, melyektől nemzeti lételünk függ. E tekintetben tett bármely engedmény gyöngíti legfőbb elhatározásunkat és solidaritásunkat, s ezen, amennyiben erőnkől telik, nem fogjuk ezen nemzeti elvünk áthágását eltérni. (Az oláh nemzetiségi párt gyakran megismétlődő parancsoló kijelentése ez, hivatalos lapja, az aradi Románul útján, valahányszor kisül, hogy valamelyik oláh-ajkú polgártársunk magyarokkal *közösen* vesz részt valamely általános érdekű társadalmi vagy kulturális mozgalomban.)

Nem rég jelent meg egy, a nagyszebeni oláh érseki székeséktől sugalmazott oláhnyelvű röpirat (Starea invatamantului in comitatul Huniedoarei a hunyadmezei kir. tanfelügyelők ellen. Ebben többek között azért támadják meg a tanfelügyelőket, mert a hunyadmezei iskoláktól is megkövetelik, hogy »a magyar nemzet dicső múltját és hagyományait« ápolják a gyermekek lelkében. *Mi közünk nekünk hozza, méltatlankodnak az oláh cultura lovagjai – nekünk megvan a mi dicső múltunk, vannak nemzeti hagyományaink s ezek ápolandók – az ősi és erős oláh nemzeti tradíciókkal ékes Hunyadmezei iskoláiban.*

Itt megszűnik minden további okoskodás és véglegesen le kell tennünk arról, hogy Erdélyben az oláhság valaha, beletörődjék a magyar nemzeti állameszmébe s az ott élő magyarság, a kölcsönös megértésre való *egyoldalú* törekvésével nemzetileg megerősödhessek és fejlődhessek. Itt minden egyes magyar és minden magyar közintézmény »idegen« és »ellenség« az oláhság szemében, melylyel szemben a harcot már *nyíltan és bátran* felveszik, egy *idegen állam*, a román királyság erkölcsi és anyagi támogatására, segítségére támaszkodva, bár tisztában vannak az erők *ezidőszerinti* egyenlőtlen voltával. GOGA OKTAVIAN-unk a bukaresti *Adeverul*-ban a magyar kormánynyal állítólag folytatott sikertelen alkudozás részleteinek ismertetése kapcsán így nyilatkozott:

Egy évszázados történelmi ellenségeskedés nem végződhetik a zöld asztalnál – egyszerű tárgyalásokkal, – nyíltan kijelentve azt is, hogy a bárhol élő románok napja mégis csak Bukarestben fog felkelni!« Vehetjük még az eféle elszólásokat csak üres fenyegetésnek, de mi lesz majd akkor, ha a »mindenütt élő románok« ereje és feljövő napja az erő viszonyokat javukra dönti el?!

Az oláhság a harcra kihívó keztyűt már naponta oda-dobja a magyar nemzet elé s a szándék veszedelmes voltán mit sem változtat, hogy a kihívást nem vesszük komolyan és megelégszünk azzal, hogy megnyugtatásukra még áldozatra is készek vagyunk. Legfeljebb csak több erőt gyűjtenek és időt nyernek, hogy Erdélynek annál biztosabban birtokába jussanak.

Amiként Németország felvette a harcot a lengyelséggel szemben, hogy Posent németté tegye, s amiként a porosz kormány kijelentette nyíltan, hogy nem a lengyel lakosság kiirtása a cél, hanem az egységes porosz nemzeti állam megalkotása még a lengyellakta területeken is: azonképpen nekünk is nyíltan állást kell foglalnunk az ellen, hogy Erdélyben a magyar állam eszmére nézve idegen állam-eszme hódíthasson tért. Ha Románia, mely mindinkább érezhető módon már érzelmi és érdekkörébe vonta az erdélyi oláhság érzelmi világát, megtehetette azt, hogy két megyéje magyarságát mesterségesen elszigetelte nemcsak területileg, hanem kulturailag is Magyarországtól: a legkevesebb amit megtehetünk, már csak a *viszonosság jogán is*, de azonfelül a magyarság önvédelme szempontjából is, hogy:

1. Románia felé eső határainkat telepítés árán is megerősítsük s ez által felállítsuk *az igazi* politikai határt Magyarország és Románia között;

2. legalább *minden olyan erdélyi községben, ahol magyar lakos is található, kizárólag-csakis magyar cultura szolgáltatásban álló magyar tannyelvű iskola álljon rendelkezésre* a magyar polgárok nevelésére, mert az az egész magyar nemzetre és államra megalázó, de lealacsonyító a magyar culturára nézve is, hogy több száz községben a magyar gyermekek vagy az oláh iskolába kénytelenek járni, vagy pedig iskola nélkül kénytelenek felnőni. (Ilyen község van Besz-

tercze-Naszód megyében 70, Fogaras megyében 43, Alsófehérmegyében 105, Kolozsmegyében 114, Szebenmegyében 57, Szolnok-Dobokában 186, Kis-Küküllőmegyében 04, Maros-Tordában 00, Hunyadban 170, Nagyküküllőben 80, Torda-Aranyosban 07, Brassóban 12, Udvarhelyben 11 stb.)

Erdély talán elég nagyfontosságú, nemcsak magyar nemzeti, hanem stratégiai szempontból is, hogy megvédésére és megerősítésére még *kivételes* intézkedésektől se riadjunk vissza, mielőtt még nem késő.

Joggal hangoztathatjuk azután mi is az oláh és román rágalmakkal szemben – Poroszország és Románia példájára hivatkozva, – hogy mi nem nemzetiségeinket akarjuk kipusztítani, hanem *csak a magyarságot védelmezzük meg*, amihez való jogunkat elvitatni nem lehet, de nem is engedhetjük!